

Motion till riksdagen 2008/09:Ju467

av Désirée Pethrus Engström (kd)

Våld mot kvinnor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra samhällets attityd till våld mot kvinnor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbeta för en nollvision för att helt avskaffa mäns våld mot kvinnor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnofrid innebär en nolltolerans av våld mot kvinnor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fördjupa samarbetet mellan myndigheter för att motverka våldet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polis och åklagare ges ökade resurser för att arbeta förebyggande med våld mot kvinnor.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som utsatts för våld ska ha rätt till hemmet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtyckeslagstiftning i någon form snarast införs i svensk lagstiftning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommuner ska ha handlingsplaner och beredskap för att hjälpa utsatta och hotade kvinnor.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ökade satsningar görs på landets kvinnojourer.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hotade kvinnor ska erbjudas trygghetspaket, larm, pepparsprej och kurser i självförsvar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att offer för kvinnohandel ska få laglig rätt att stanna i landet för att vittna mot sina förövare och att de aldrig ska sändas tillbaka till hemlandet utan uppföljning, hjälp och stöd.²

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska vara drivande i frågan om kriminalisering av köp av sexuella tjänster.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att våld mot äldre kvinnor uppmärksammas och motarbetas bl.a. genom kompetenshöjning hos personalen.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att våld mot kvinnor med funktionshinder uppmärksammas och motarbetas.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bättre uppmärksamma barnets situation i de familjer där kvinnan och barnet utsätts för våld.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom FN och EU verkar för ett gemensamt regelverk mot hedersrelaterad brottslighet.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att erbjuda skyddat boende till alla kvinnor som söker hjälp för hedersrelaterat våld.¹
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödprogram utarbetas för kvinnor som faller offer för hedersrelaterat våld.¹
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i vissa fall bör villkora biståndet som ett förhandlingsmedel för att bryta hederskulturens kvinnoförtryck.³

¹ Yrkandena 8, 9, 13, 14, 17 och 18 hänvisade till SoU.

² Yrkande 11 hänvisat till SfU.

³ Yrkande 19 hänvisat till UU.

Motivering

Våld mot kvinnor har länge setts som en privatsak men på senare år har problemet allt mer dryftats i medier och i samhällsdebatten och fått uppmärksamhet som visar att våld mot kvinnor är ett samhällsproblem på samma sätt som exempelvis den segregerade arbetsmarknaden med kvinnors låga löner till följd. Vi kan aldrig acceptera att tiotusentals kvinnor varje år misshandlas i det egna hemmet av en man som de har en nära relation till. Undersökningar visar att risken för misshandlade kvinnor att hamna i en depression är stor, och närmare 36 procent av de kvinnor som har blivit utsatta för våld har funderat på att ta sitt liv. En nolltolerans mot våld mot kvinnor måste skapas och implementeras i hela samhället. Kompetens om vålds- och sexualbrott mot kvinnor måste öka inom samtliga myndigheter. Samarbetet mellan rättsväsendet och berörda myndigheter behöver intensifieras och utvecklas och handläggningen bli effektivare. Utbildning av polis, åklagare och domare behöver öka och kunskaperna om orsakerna till våldsbrott mot kvinnor och om hur våldet påverkar offret ska vara ett prioriterat område. Landets kvinnojourer och mansjourer ska ses som en stor tillgång och resurs. Jag vill därför öka anslagen till dessa som idag ofta drivs med hjälp av ideella krafter. Särskilt allvarligt är de fall där värnlösa drabbas av våld, t.ex. äldre och funktionshindrade kvinnor samt barn. Forskning visar att bland de äldre kvinnor som utsätts för våld och övergrepp är det de mest vårdkrävande på institutionerna som är mest utsatta. Vården måste därför ges utökade resurser så att personalen får tid att ägna sig åt patienterna och inte bara vårda dem fysiskt utan också se till deras mänskliga, sociala behov.

Vårdpersonalen måste också erbjudas kompetensutveckling inom detta område.

Funktionshindrade kvinnor är överrepresenterade bland dem som drabbas av sexuella övergrepp och sexuellt våld. En del av dessa kvinnor vittnar om hur vissa män erotiserar deras handikapp. Kvinnan har svårt att sätta gränser och söker kärlek och omtanke. Kvinnor som utsätts för sexuella övergrepp får allt svårare att värna om sin integritet och blir därför lätt ett offer.

Enligt beräkningar upplever ca 200 000 svenska barn våld inom familjen. Dessa barn är ofta både vittnen till och offer för misshandel. Större uppmärksamhet måste ägnas åt barnen i de familjer där kännedom finns om att kvinnan utsätts för våld.

Våld mot kvinnor

Varje år mister ett drygt tjugotal kvinnor i Sverige livet på grund av att de utsätts för våld av en man som de har eller har haft en nära relation till. År 2001 anmäldes ca 20 000 misshandelsbrott mot kvinnor i Sverige. Endast var femte anmälan leder fram till ett åtal. Två tredjedelar av de våldsbrott som begås mot kvinnor utförs av en för henne redan bekant person och ofta begås

Fel! Okänt namn på

denna misshandel i det egna hemmet. Cirka 30 procent av kvinnorna som polisanmäler våldet har tidigare anmält mannen för misshandel (Brå: Våld mot kvinnor i nära relationer. En kartläggning 2002 s. 6 f.).

Våldsbrott mot kvinnor är ett problem som sträcker sig över alla sociala skikt i samhället. Undersökningar har visat att många fall av misshandel mot kvinnor avslutas med en våldtäkt. Misshandel mot kvinnor börjar ofta i samband med en graviditet. Våldsbrotten och hoten om misshandel mot kvinnor påverkar naturligtvis kvinnors hälsa, såväl fysiskt som psykiskt, mycket negativt. Viktigt att påpeka är att våldet inte enbart utgör ett fysiskt hot utan också ett psykiskt.

Risken att hamna i en depression är stor och närmare 36 procent av de kvinnor som i Sverige utsatts för våldsbrott har funderat på att ta sitt liv (Gun Heimer, Rikskvinnocentrum 2001).

Myndigheternas ansvar

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att misshandlade kvinnor får hjälp. Situationen är därför mycket allvarlig då många kommuner helt saknar handlingsplaner och beredskap för att möta utsatta kvinnors behov och heller inte tillhandahåller information till allmänheten om vart hotade kvinnor kan vända sig (Socialstyrelsen: Social tillsyn 2001). Det är av största vikt att åtgärder vidtas som dels förebygger våldet, dels säkerställer den misshandlade kvinnans trygghet och säkerhet. För att kunna uppnå detta måste samarbetet mellan berörda myndigheter fördjupas och handläggningen bli effektivare. Välutbildade poliser med kunskaper om orsakerna till våldsbrott och om hur våldet påverkar offret kan positivt bidra till kvinnans fortsatta agerande och hennes möjligheter att bli av med det ständiga hotet om misshandel. Både polis och åklagare kan fortfarande göra mer i arbetet med att bekämpa våldet mot kvinnor. Hela rättsapparaten måste arbeta snabbare och effektivare.

Kvinnojourer

Det finns idag ca 150 kvinnojourer i Sverige. Kvinnojourerna är en fantastisk resurs för alla de kvinnor som tar sin tillflykt dit när hot och våld blir övermäktigt och då hemmet inte längre är en trygg plats. Kvinnojourerna drivs i huvudsak genom ideellt arbete, varför många av landets kvinnojourer har svårt att finansiera sin verksamhet. I många kommuner saknas kvinnojourer helt, vilket inte är rimligt. Alliansregeringen har infört hårdare krav på kommuner att tillhandahålla kvinnojourstjänster. Här bör regeringen ligga på kommunerna att uppfylla sitt åtagande.

Bevishantering

Vikten av dokumentering och bevissäkrande är stor. Det ska finnas tillgång till en videokamera i varje polisbil för dokumentering av misshandelsskador

och brottsplatsen. Lagen om besöksförbud är ett viktigt skydd för hotade kvinnor. Straffsatserna för de män som överskrider förbudet måste skärpas. Hotade kvinnor ska, utan väntetid, erbjudas trygghetspaket och larm. Hotade kvinnor ska även ha rätt att bära och använda pepparsprej.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet mot våld är mycket viktigt. Skolan ska ge möjlighet till träning i självförsvar för dem som så önskar. Självförsvar handlar i grunden om mycket mer än att lära sig metoder för att handgripligt skydda sig mot anfall. Det första ledet innebär att ge självförtroende och stärka skyddet av sin egen integritet.

Mannen som misshandlar

Så gott som allt våld i dagens samhälle är mäns våld. Mäns våld mot kvinnor är ett maktuttryck. Dagens könsmaktsordning innebär att mannen utgör normen. Detta leder till att många män tar för givet att de är överordnade kvinnor och därmed också ska ha makt, just på grund av sin könstillhörighet. Forskning visar att då de upplever att denna makt tas ifrån dem eller ifrågasätts tar de många gånger till våld för att bekräfta och försvara sin självpåtagna makt och rätt (Nationellt råd för kvinnofrid: Man slår! Vad gör man? 2002 s. 5 f.). Det är mycket svårt att peka ut en man som utövar våld mot kvinnor då dessa män finns representerade bland alla åldrar, nationaliteter, yrkesgrupper och samhällsklasser. Det finns dock ett antal faktorer som verkar öka risken för att mannen tar till våld. De män som misshandlar är i större utsträckning brottsbelastade, arbetslösa och har lägre utbildning än män i allmänhet. Detta gäller även för de kvinnor som blir utsatta för våld. Svartsjuka, konflikter i samband med en separation och alkohol är också återkommande generella drag hos gärningsmän i samband med kvinnomisshandel (Brå: Våld mot kvinnor i nära relationer. En kartläggning 2002 s. 7). Grundläggande orsak är dock den könsmaktsordning som gör att män slår kvinnor.

Mansjourer

Under slutet av 1980-talet startade de första mansjourerna i Sverige. Kriscentrum för män i Göteborg påbörjade sin verksamhet 1986 och Manscentrum startade i Stockholm 1988. 1997 började Riksorganisationen arbeta med syfte att skapa ett forum för utbyte av erfarenheter och kunskaper. Idag har Riksorganisationen sex medlemmar och de tar årligen emot ca 1 200 män för personliga samtal eller gruppbehandling. Merparten av de män som söker sig till dessa organisationer är mellan 25 och 45 år och kommer från olika yrkesgrupper och samhällsklasser. De flesta söker sig till organisationen på grund

Fel! Okänt namn på

av samlevnadsproblem. Mellan 25 och 30 procent av dessa män uppger problem med våld och/eller aggressivt beteende. De flesta män har relationsproblem och befinner sig i eller i nära anslutning till en separation (Nationellt råd för kvinnofrid: Man slår! Vad gör man? 2002 s. 17 f.). Jag tycker att det är viktigt att män som misshandlar får hjälp. Syftet ska vara att skapa ett ökat medvetande hos dessa män så att de slutar försöka lösa sina problem genom att misshandla kvinnor. En viktig fråga för männen är att våga titta på och utvärdera dagens rådande man.

Våldtäkt

Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd. (Brottsbalken, 6 kap. Om sexualbrott 1 §).

Under de senaste 20 åren har antalet polisanmälda våldtäkter mer än fyrdubblats i Sverige. Lagändringar har ökat anmälningsbenägenheten, men bedömningen är även att det faktiska antalet fall ökat. Enligt statistiken är det idag bara 12 procent av de brottsoffer som anmäler våldtäkt som får sin sak prövad i domstol. Brås statistik över våldsbrott mot barn omfattar endast upp till 15 år. Våldsbrott mot unga kvinnor i åldrarna 16–18 har vi svårare att få fram, vilket skapar ett mörkertal. År 2004 anmäldes över 2 600 våldtäkter. Nästan 30 procent av de anmälda våldtäkterna har begåtts mot offer som varit under 18 år.

Mörkertalet av antalet anmälda våldtäkter beräknas vara mycket stort. Många kvinnor som blivit utsatta för en våldtäkt väljer att inte anmäla brottet. Detta beror på många saker. Det kan handla om misstro mot statliga institutioner, att kvinnan upplever att en anmälan och eventuell rättegång innebär allt för stora personliga kostnader eller att kvinnan är rädd för att utsättas för repressalier från gärningsmannen.

Många kvinnor som har anmält en våldtäkt upplever kränkande behandling i rättssalen. De blir ifrågasatta, skuldbelagda och förödmjukade. Istället för att granska mannens beteende och agerande i och med våldtäkten blir det kvinnans beteende som blir utsatt för granskning. I många våldtäktsdomar finns beskrivningar av hur kvinnan varit klädd, om hon har varit alkoholpåverkad, hennes sexualvanor osv. Många gånger utgår rättsprocessen från gärningsmannens perspektiv och hur han har uppfattat situationen istället för att se till offrets upplevelser (Brå Apropå 5/2002: Hans Tengland).

Det är viktigt att samhällets och rättsväsendets attityd gentemot våldtäktsoffer förändras genom ökad kunskap och att rättsprocessen ska granska förövarens beteende i samband med en våldtäkt och inte offrets. Den förra regeringen tog inte frågan på allvar. Det är bra att alliansregeringen nu på allvar utreder frågan om samtyckeslagstiftning. Det är hög tid att införa någon form av samtyckeslagstiftning, i enlighet med EU:s lagstiftning.

Hedersrelaterad brottslighet

FN uppskattar att ca 5 000 kvinnor runt om i världen mördades av sina egna familjemedlemmar år 2002. Hederskulturen förekommer främst i patriarkala samhällen där familjen, släkten eller klanen utgör den primära samhällsenheten och där sammanhållningen inom den egna gruppen är en förutsättning för gruppens inflytande gentemot andra grupper. Geografiskt förefaller hederskulturen ha sina främsta spridningsområden i hela Mellanöstern, i Afghanistan, Pakistan, Bangladesh och i Indien. Det finns även hederstänkande i vissa länder i Sydamerika och Afrika. Hederskulturen har en tydlig koppling till makt, pengar och anseende. Hederskulturens kvinnosyn bygger på att kvinnan är underordnad mannen och lägst stående på samhällsstegen. Detta ger övriga familjen rätt att straffa kvinnan om hon anses förstöra familjens heder, makt och anseende. Det är dock inte enbart hedern som går förlorad utan också makten. Då dessa män förlorar makten och kontrollen över sina familjer måste den återtå, ibland genom bestraffning och i vissa fall genom mord på döttrarna (Nationellt råd för kvinnofrid: Man slår! Vad gör man? 2002 s. 6). Även kvinnor spelar en aktiv roll inom hederskulturen. Medan det är männen som svarar för våldet så är kvinnorna inte sällan pådrivande när det gäller att se till att hedern återupprättas.

Det är viktigt att se de kulturella och strukturella faktorerna bakom hedersmord. Genom att vi ser hedersmord som ett kulturellt problem erkänner vi också invandrar flickornas problematik och utsatta situation i det svenska samhället.

Biståndet

I FN:s kvinnokonvention ska kvinnor skyddas även från våld som förekommer i familjen. Våld inom äktenskapet kan vara hot och våld, tvångsgifte, könsstympling, sexuella trakasserier, handel med kvinnor m.m. När det gäller det hedersrelaterade våldet antog FN 2001 en resolution som beslutade om avskaffandet av brott i hederns namn. Resolutionen slår fast att det är statens ansvar att förhindra och utreda dessa brott. Länder som tidigare förnekat detta brott har nu börjat ändra sina lagar, vilket är positivt. Kvar finns dock mycket att göra. Sverige bör i många fall överväga att villkora biståndet som ett förhandlingsmedel för att ställa krav om ställningstaganden mot hederskulturens förtryck som ett villkor för biståndssamarbete.

Fel! Okänt namn

Påverkar segregationen i Sverige den hedersrelaterade brottsligheten?

Många kvinnor i patriarkala familjer utsätts i det tysta för fysisk och psykisk misshandel. På grund av segregationen tyr sig invandrarfamiljer till sina landsmän, vilket ytterligare ökar segregeringen, familjerna blir allt mer isolerade och detta bidrar till att konservera stereotypa och föråldrade könsroller. I mötet med Sverige förlorar ofta fadern sin roll som familjeförsörjare, vilket leder till bristande självkänsla. Han försöker allt hårdare kontrollera sin familj och får god hjälp med detta utav sina landsmän. Det skapas en mycket stark kontroll familjerna emellan och det är flickorna som blir offer. Vi bör aktivt i den svenska integrationspolitiken lyfta frågan om hederskultur och arbeta förebyggande i större utsträckning med bl.a. värderingsfrågor.

Familjens och släktens roll

Det finns ett starkt socialt stöd och regelverk för de män som utövar våld mot sina döttrar i hederns namn. Hedersmord pressas således fram av ett socialt tryck från familjen. I hederskulturen finns en tydligt uttalad hierarki där fadern och hans släkt (t.ex. farbröder) kommer först, sedan modern och hennes släkt, följt av familjens söner och slutligen döttrarna. Alla relationer är genusbetonade och befästs i och med födelsen; det är bättre att föda en son än att föda en flicka. Det är således mer fördelaktigt att vara man än att vara kvinna. Det är patriarken som styr familjen, allt ifrån ekonomin till kontakter med omvärlden. Att bli förskjutet från sin familj är därför inte bara en social tragedi utan även en ekonomisk.

Hedersrelaterad brottslighet i Sverige

Det är mycket svårt att veta hur omfattande den hedersrelaterade brottsligheten är i Sverige. Anmälningbenägenheten är låg och det är därför ett stort mörkertal av icke anmälda brott. Samhällets kunskap om denna typ av brottslighet är också mycket låg. Enligt länsstyrelserna i Stockholm, Göteborg och Malmö har minst 400 unga kvinnor sökt hjälp för att de känner sig hotade av sina familjer. Mindre än fem procent av dessa kvinnor har beroende på resursbrist erbjudits skyddat boende.

För de flickor som söker hjälp av samhället ska det utarbetas stödprogram. Dessa program ska innehålla skyddat boende, övriga fysiska skyddsanordningar, utbildning i personskydd, möjlighet till regelbundna samtal med erfaren kurator eller psykolog, möjlighet till utbildnings- och yrkesvägledning samt hjälp och stöd att upprätta en levnadsplan för de närmsta åren. Det är mycket viktigt att tidiga satsningar riktas mot hela familjen i syfte att motverka motsättningar inom familjen som kan leda till hedersmord.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 7 oktober 2008

Désirée Pethrus Engström (kd)